

**पॉप्युलर
प्रकाशन**

प्रिय रसिक

आपल्यासाठी आणि मित्रांसाठी

३०९, महालक्ष्मी चेंबर्स, २२, भुलाभाई देसाई रोड, मुंबई ४०० ०२६, दूरध्वनी : ०२२ - २३५३०३०३
Email: info@popularprakashan.com / Website: www.popularprakashan.com

/popularprakashan

popularprakashan

@PopularPrakashan

अंकविशेष

स्वतःच्या आत्महत्येचं एक
स्वप्नही उरतं लिखाणासाठी !
प्रदीप कोकरे

नवे प्रकाशन
एकादशावतार इत्यादी
प्राजक्त देशमुख

वारंवार कुरुक्षेत्री येताती मनुष्ये
अक्षय वाटवे

दास्तान-ए-तुर्की
मॅडम रोझेला आणि पेलीन
प्रवीण कलंत्री

स्वतःच्या आत्महत्येचं एक स्वप्नही उरतं लिखाणासाठी !

पॉप्युलर प्रकाशनाने उत्तम लेखकांचा शोध सातत्याने घेतला, तसेच आपल्या संपादकीय विभागातले सहकारीही चोखंदळपणे निवडले. गेल्याच वर्षी वरिष्ठ संपादक म्हणून रुजू झालेले प्रदीप कोकरे हे उत्तम संपादक आहेतच पण स्वतः लेखकही आहेत. २०२५ सालचा प्रतिष्ठित असा साहित्य अकादमी युवा पुरस्कार त्यांना प्रदान झाला आहे. एकूण २३ भारतीय भाषांतील युवा साहित्यिकांना आपापल्या साहित्यकृतींसाठी हा पुरस्कार देण्यात आला आहे. त्यात मराठीकरिता प्रदीप कोकरे यांना त्यांच्या खोल खोल दुष्काळ डोळे या कादंबरीसाठी साहित्य अकादमी युवा पुरस्काराने गौरवान्वित करण्यात आले.

हा पुरस्कार वितरण सोहळा दि. १ एप्रिल २०२६ रोजी, दिल्ली येथे पार पडला. पुरस्काराच्या स्वीकृतीनंतर सर्व पुरस्कारार्थींनी आपापले मनोगत व्यक्त केले. या प्रसंगी प्रदीप यांनी केलेले मनोगत त्यांच्याच शब्दांत...

सन्माननीय व्यासपीठ, साहित्य अकादमीचे अध्यक्ष आदरणीय माधव कौशिक आणि उपस्थित मित्र मैत्रिणींनो,

शिक्षण किंवा नोकरीसाठी एखाद्या शहराची निवड करणं काय असतं हे न कळायच्या वयात मी शहरात पाऊल ठेवलं होतं. अमुक एका गोष्टीनंतर ही गोष्ट करायची, टप्पे किंवा वर्गीकरण करून वाट चोखाळायची अशी कुठलीही सोय नव्हती. सोय म्हणण्यापेक्षा पर्याय नव्हता आणि परिस्थितीही. मी गाव सोडलं ते शिक्षणासाठी. मुंबईत आलो. कारण नातेवाईक होते तिथे आधीपासून. कुणाचातरी आधार असेल सोबतीला या उद्देशाने. आणि मोठा भाऊ फिल्म प्रोडक्शन हाऊसमध्ये काहीतरी धडपड करायचा. इथं येऊन शिकायचं तर होतंच शिवाय पैसेही कमवायचे होते. मुंबईत ते जुळून आलं. सुरुवातीच्या इयत्ता शिक्षणाचा

खर्च उचलण्यात गेल्या. गाव सोडल्यामुळं हे शक्य झालं. मुंबई गवसली. जिनं पुढं स्वप्न पाहायला शिकवलं. शिक्षण सुरू झालं आणि चार पैसे कमावण्याची अक्कल आली.

बालपणातलं जगणं विसरून सगळं पटापट शिकून कुटुंबाला मदत होईल असं काहीतरी करावं याच्या धडपडीतले दिवस मागे लागले. नव्या शहरात पाऊल ठेवताना आपण अंतर्बाह्य बदलून जातो. शहराचा जगण्याचा वेग इतका असतो की काहीही करून आपल्याला धावण्याच्या शर्यतीतील ती रेष ओलांडायची असते. इथं कुणी नंबरात येण्यासाठी पळत नाहीय हा बोध पहिल्यांदा या शहरात झाला. सगळे आपापल्या मर्जीचे मालक नाहीत. हे पळणं स्वतःसाठी नाही तर इतर कुणासाठीतरी आहे हे जाणवलं. आपणही एकप्रकारे पळून आलेलो आहोत या शहरात. कुणाच्या संमतीनं असलं तरी हे पळणंच आहे एकप्रकारे. वयाच्या अमुक टप्प्यावरचा हा बोध होता. हे दिवस असे होते. एकाकीच म्हणू शकतो. हेच दिवस पुढं कामी येतात. वाया काहीच जात नाही.

स्वतः लिहून पाहावं असं साधारणतः बी.ए. च्या पहिल्या वर्षात जाणवू लागलं. ठोस असं नाही पण धूसर किंवा

पुसटसं म्हणू शकतो. या वाटण्याला किंवा जाणवण्याला आधार बी. ए. चा अभ्यासक्रम होता. त्याआधीचं सगळं शिक्षण हे केवळ पुस्तकीच होतं. ज्याचं अंतिम ध्येय मार्क्स मिळवणं आणि पुढच्या इयत्ता गाठणं एवढंच होतं. बी. ए. ला गेल्यानंतर ही चौकट तुटली आणि विस्तारत गेली. कविता, नाटक, ललितलेख, कथा, कादंबरी अशा साहित्यप्रकारांची ओळख झाली. त्यात वाचणं सुरू झालं. मी आठवीपासून रात्र-शाळेत आणि रात्र-महाविद्यालयात शिकलो, त्यामुळं शिक्षकही भले मिळाले. ज्यांना शिकवण्यात रुची होती. कष्टकरी वर्गातून येणाऱ्या आणि दिवसा काम करून रात्री शिकणाऱ्या मुलांप्रती आत्मीयता होती. शिकवणंही संवादी असायचं. हे वातावरण पोषक म्हणावं असं होतं. बी. ए. ला अभ्यासक्रमात असणारी पुस्तकं अभ्यासताना वेगवेगळ्या साहित्यप्रकारातील पुस्तकं समोर आली. त्यातून निरनिराळे लेखक गवसले. असं वाचन वाढत गेलं. वाचलेलं जे होतं त्यात सर्वसामान्यांचं, तळागाळातील लोकांचं जगणं होतं. जे आपलं वाटावं असं होतं. त्या लिखाणाशी सहज कनेक्ट होता यायचं. लेखक वाचकाचा हात पकडून शेवटच्या पानापर्यंत घेऊन जातोय अशी लय आणि उत्कटता त्यात

होती. आमच्यावेळी प्राध्यापक मंडळी निदान अभ्यासाला लावलेली साहित्यकृती वाचत. त्यामुळे त्यांना बरोब्बर शिकवता यायचं. हे पद्धतशीर झाल्यामुळं आपणही असलं काहीतरी खरडू शकतो असं वाटायला लागलं. सुरुवात अर्थात कवितेपासूनच झाली. मग वर्गात वाचणं व्हायचं. इतर कुणी लिहिलं तर ग्रंथालयात चर्चा व्हायच्या. कवितेचं शीर्षक हीच खरी कविता इथपर्यंत मामला जायचा. तर, सुरुवात म्हणाल तर खाडाखोड करण्याचेच दिवस होते. कवितेशिवाय दुसरं काही बी. ए. होईस्तोवर तरी लिहित नव्हतो. ते कॉलेजच्या मॅगझिनपुरतं मर्यादित होतं.

इतर कुठल्याही साहित्यप्रकारापेक्षा 'कादंबरी' हा घटक तुमच्याकडून अधिकचं काहीतरी मागत असतो. हे जे अधिकचं 'काहीतरी' असतं त्याचाच विस्तारशील शोध कादंबरीत असतो. सांगण्याच्या तऱ्हा त्या प्रकाराला समृद्ध करतातच शिवाय कथनाच्या अद्भुत शक्यताही मुक्तपणे हाताळता येतात. कादंबरी संयमाची मागणी करते. मला हा संयम फार महत्त्वाचा वाटतो.

परिस्थिती वाईट असते असं आपण बऱ्याचदा म्हणतो. मला स्वतःला त्यात फारसं तथ्य दिसत नाही. ओढवलेल्या

परिस्थितीवर मातही करता येते एवढं स्वीकारणं मला महत्वाचं वाटत आलेलं आहे कायम. परिस्थिती हताशपणा आणते. पण यातून तावून-सुलाखून बाहेर पडण्याचा मार्गही दुसऱ्या बाजूला उघडते. नेमकं काय करायचंय आपल्याला हे सतत स्वतःला आपण विचारत राहिलं की त्यातले खाचखळगे कळतात. काही आडवाटा सापडतात. चिक्कार माणसं अशी असतात जी मदतीला येतात. देवासारखा उभा राहिलास असं आपण बऱ्याचदा ऐकतो. तर, अशी माणसं असतात आपल्या आजूबाजूला. कमी वयात समजुतीपलीकडचं सगळं ओढावल्यामुळं कदाचित मला स्वतः उभं राहायला हवं याची जाणीव झाली. आपल्यालाच हातपाय हलवावे लागणार आहेत हे एकदा ठासून स्वतःला सांगितलं आणि अंमलात आणलं तर यातून सुटका होते. अडकून पडायचं नाही, हे या जगण्यानं मला शिकवलं.

इतर घटकांप्रमाणेच माणूस हा समाजात वावरणारा घटक आहे. ती एक व्यवस्था आहे. या व्यवस्थेत काही परंपरागत गोष्टी नांदत असतात. चांगलं-वाईट याबाबतची आपली काही मतं असतात. संविधानिक अधिकार म्हणून आपण वेळोवेळी त्यावर आक्षेप नोंदवत असतो, असहमती

दर्शवत असतो. हे सगळं असलं तरी व्यक्ती म्हणून आपली स्वतंत्र ओळख असते. ती स्वतंत्र ओळख मला महत्त्वाची वाटते. ही ओळख सामाजिक पर्यावरणात घडत असते. त्या ओळखीचा म्हणून एक स्वतंत्र विचार असतो. त्यावरचं चिंतन असतं. त्याला इतिहास असतो. आणि त्या इतिहासाची चिकित्साही असते. हे लक्षात घेतलं तर या पार्श्वभूमीचा आधार कोणत्याही कलाकृतीत कमीअधिक प्रमाणात अनुभव म्हणून आविष्कृत होत असतो. त्यामुळं समाजभान असणं ही एका अर्थाने निकडच ठरते. अनुभव आणि कल्पित यांच्या संयोगातून एक जग कथात्म साहित्यातून आपल्यासमोर रेखाटलं जातं. समाजभान नसेल तर ती केवळ हातचलाखी ठरू शकेल. जिवंत अनुभव उभा करणं हातचलाखीने शक्य होत नाही. त्यासाठी अनुभव लागतो. त्या अनुभवाला भिडण्याची वृत्ती लागते. निरीक्षणाने बारकावे पकडले जातात. हा एकप्रकारे लेखकाचा रियाजच असतो. तो सगळीकडे कामी येईल असं नाही, पण तो कुठे ना कुठेतरी पेरता येतो. वाचनातून, चिंतनातून या सगळ्याला एक निश्चित आकार मिळतो. फिक्शन लिहिण्यासाठी मला तरी याची गरज भासते. आपल्यामागे लोकांनी बरं-वाईट

काय काम करून ठेवलंय ते एकदा नजरेखालून घालणं मला गरजेचं वाटतं.

लिहिलेलं वाचलं जाणं एवढंच मला महत्वाचं वाटतं. बाकी सगळी प्रलोभनं उरतात. वाचकांनी माझ्या पहिल्याच कादंबरीला खूप प्रेम दिलं. त्यांच्या गहिवरून टाकणाऱ्या आठवणी आहेत सोबत. वाचलं जाण्यातून वाचक

कादंबरीचे मुखपृष्ठ
प्रकाशक - लोकवाङ्मय गृह

आपल्या लिखाणाशी जोडला जातो. त्याला कादंबरीतलं जग, पात्र स्वतःशी पडताळून पाहावीशी वाटतात. त्यांच्या वागणुकीबद्दल अनेक प्रश्न तयार होतात. हे वाचक जेव्हा भरभरून कळवतात तेव्हा पुरस्कारापेक्षा कैक पटीने जास्त आनंद होतो. पुरस्कार ही क्षणिक गोष्ट आहे. मी त्याकडे जबाबदारी म्हणून पाहतो. पुढं लिहितं ठेवण्यासाठी शुभेच्छा म्हणूया हवंतर. अर्थात त्याचाही निराळा आनंद असतोच. महाराष्ट्र शासनाचा स्व. यशवंतराव चव्हाण आणि केंद्रीय साहित्य अकादमी युवा पुरस्कार - असे दोन मोठे आणि महत्वाचे पुरस्कार माझ्या पहिल्याच कादंबरीला मिळाले. मला या जबाबदारीचं गांभीर्य आहे.

आपली मुळं जिथून उखडली गेलेली असतात त्या जागेचं, स्थळाचं नेहमीच मला आकर्षण वाटत आलेलं आहे. त्या केवळ जागा नसतात. आपल्या वाढीच्या साक्षीदार असतात. अशा जागांचा मला मोह आहे. गाव हे मला तसं कधीच प्रिय वाटलेलं नाही. पण या आठवणी, जागा, उनाड दिवस आणि ती कणखर उन्हां मला अजूनही बिलगून आहेत. उर्वरित दुखऱ्या आठवणींशिवाय माझ्याकडे काही नाही. गावांकडे असलेला सरंजामी माज मला खटकतो. 'एकता, बंधुभाव' हे आपण किती सहज बोलतो, पण प्रत्यक्ष गावात सगळी माणसं एकमेकांच्या उरावर बसायला उतावीळ झालेली मी पाहिलेली आहेत. माझा गावाशी असलेला संबंध अल्प असला तरी मी सत्यापासून पळ काढू शकत नाही.

शहरं त्यामानाने मुक्त असतात. प्रत्येकाला स्वतःच्या गोष्टी जपता येतात. किंबहुना त्या जपण्यासाठीच आपण शहराची निवड करत असतो. कष्ट ही एकच भाषा शहराला समजते. तुम्ही किती स्ट्रगल केलाय याचं कौतुक शहराला मंजूर नसतं. शेवटपर्यंत धडपड करणं हेच शाश्वत सत्य शहर

इत्यादी

सुप्रसिद्ध लेखक-नाटककार प्राजक्त देशमुख यांच्या - एकादशावतार, बुद्रूकवाडीचा मारुती बाटला आणि जाळियेली लंका - या तीन दीर्घाकांच्या संहिता आता एकत्रितपणे एकादशावतार इत्यादी या पुस्तकाद्वारे लवकरच उपलब्ध होणार आहेत. या तिन्हीही एकांकिका मांटुग्यातील रुईया महाविद्यालयाच्या नाट्यवलयतर्फे मंचित करण्यात आल्या होत्या. विशेष बाब म्हणजे यातील एकादशावतार या एकांकिकेमुळे २०१८ साली - तब्बल अकरा वर्षांनी - आयएनटीचे जेतेपद रुईयाकडे आले. आयएनटीमध्ये प्रथम पारितोषिक मिळालेली ती सर्वोत्कृष्ट एकांकिका ठरली.

या तिन्ही दीर्घाकांचा आशय सामाजिक आहे. समाजात घडणाऱ्या मोठ्या घटना आणि त्याच्या पार्श्वभूमीवर सामान्य लोकांच्या आयुष्यात काय पडझड होते, त्याची ही नोंद आहे.

या तीन दीर्घाकांपैकी एकादशावतार आणि बुद्रूकवाडीचा मारुती बाटला या दीर्घाकांचे दिग्दर्शन रणजित पाटील यांनी केले होते. त्यांनीच एकादशावतारचे कथाबीजही प्राजक्त यांना सुचवले होते. परंतु मागील वर्षी, २१ डिसेंबर २०२५ रोजी, वयाच्या अवघ्या ४२व्या वर्षी हृदयविकाराच्या झटक्याने रणजित पाटील यांचे अकाली निधन झाले. २५ एप्रिल हा रणजित यांचा जन्मदिवस. त्यांच्या जन्मदिनाचे औचित्य साधून त्यांच्या स्मृतीस उजाळा देत दि. २७ एप्रिल, सोमवार रोजी रुईया महाविद्यालय, माटुंगा, येथे सकाळी १०.३० वाजता एकादशावतार इत्यादी या पुस्तकाचा प्रकाशन सोहळा पार पडत आहे. यावेळी या दीर्घाकांतील काही भागांचे अभिवाचनही सादर केले जाणार आहे.

एकादशावतार, बुद्रूकवाडीचा मारुती बाटला आणि जाळियेली लंका या प्राजक्त देशमुख याच्या तीन दीर्घाकांचं हे पुस्तक. प्रयोग मी पाहिले आहेत; या तीनही प्रयोगांमध्ये दिसलेला सामाजिक भाग ही खरंतर प्रयोगाइतकीच लेखनाचीही ताकद आहे. या तीनही दीर्घाकांमधील सामाजिक आशय अत्यंत महत्त्वाचा आहे. तो सार्वकालिक आहे. त्यामुळे प्रत्येक दिग्दर्शक या सहितांचा वेगवेगळ्या पद्धतीने प्रयोग करेल. उत्तम संहितेचं हेच खरं द्योतक आहे.

प्राजक्त पुराणातली आपल्या कल्पनेतली पात्रं, आपलं सामाजिक भान अधोरेखित करण्यासाठी वापरत आहे, असं सतत जाणवत राहतं; आणि या तीन दीर्घाकांत तो असं करण्यात यशस्वी झाला आहे. प्राजक्तची समाजाकडे बघण्याची विशिष्ट प्रकारची दृष्टी आहे. त्या दृष्टीत

थोडासा तिरकसपणा आहे. आपला मुद्दा मांडत असताना तो आजूबाजूचा परिसर जिवंत करतो, ही त्याची खासियत आहे. ह्या दीर्घाकांत लिहिला गेलेला शब्द हा भवताल, भाषेची गंमत आणि दृश्य घेऊन येतो. आजच्या काळातल्या अतिशय सक्षम अशा नाट्यलेखनाचं हे दीर्घाक एक उत्तम उदाहरण आहेत.

हे तीन दीर्घाक वेगळा प्रयोग आणि काळानुसार बदलत जाणारं सामाजिक भान नव्यानं देत राहतील. हे दीर्घाक पुस्तकरूपात येणं ही प्रयोगशील रंगभूमीच्या दृष्टीने अत्यंत महत्त्वाची गोष्ट आहे. ”

— विजय केंकरे
(ज्येष्ठ दिग्दर्शक)

प्राजक्त देशमुख लिखित

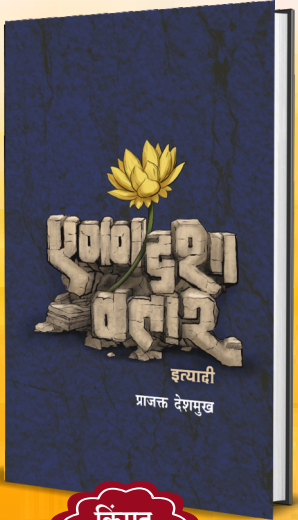
एकादशावतार इत्यादी

पुस्तके खरेदीसाठी खाली दिलेला
QR Code स्कॅन करा.

www.popularprakashan.com

<https://shorturl.at/PDGEI>

किंमत

₹. 200/-

सर्व विक्रेत्यांकडेही लवकरच उपलब्ध !

वारंवार कुरुक्षेत्री येताती मनुष्ये

मकरंद साठे

...“ ते बरोबर असले तर प्रश्न येतो कुठे या सगळ्यात धर्माचा? प्रश्न उरतो तो या राजपुत्रांमध्ये असलेल्या व्यवहाराचा! राज्यावर हक्क कोणाचा याचा. व्यक्तिगत राजकारणाचा. तो त्यांना, ते आता लढताहेत तसंच एकमेकांत लढून सोडवता आला नसता? हा खेळ इतर असंख्य न मरता मांडता आला नसता? आता सांगा तुम्हीच – का जन्मावे माझ्या बाळाने अशा जगात? ”

हे नाटक वाचताना या प्रश्नापाशी येऊन मी थबकलो...

लपझाप प्रॉडक्शन्स निर्मित वारंवार कुरुक्षेत्री येताती मनुष्ये या नाटकाच्या अभिवाचनाचे प्रयोग सध्या सुरू आहेत. या नाट्याभिवाचनाचा दिग्दर्शक आणि नाटकातील ‘कृष्ण’ या व्यक्तिरेखेचा अभिवाचक अक्षय वाटवे याचे या नाट्यसंहितेबाबतचे आकलन आणि सद्यकाळातील भेडसावणाऱ्या युद्ध-परिस्थितीतील या नाटकाचे अधोरेखित होणारे महत्त्व त्याच्याच शब्दांत...

समकालीन परिस्थिती अधिकाधिक भीषण होत चालली आहे. मानवी युद्धखोर वृत्ती विनाशाचे कारण ठरते आहे. पहिल्या-दुसऱ्या महायुद्धाच्या धक्क्यातून आपण जेमतेम सावरतोय तोवर तिसऱ्याची काळी सावली जगावर पसरू लागली आहे. सत्तेचा मोह स्वस्थ बसू देत नाही कित्येकांना आणि बुद्धी, बळ, पैसा आणि हिंसेच्या जोरावर जीवघेणा खेळ ते खेळत राहतात. अगदी महाभारत काळापासून चालत आला आहे हा क्रम. अशावेळी आज, वर्तमानातील एका युवकला 'हे युद्ध कशासाठी?' असा प्रश्न पडतो. हा युवक भारतात जन्माला आला असावा. आपल्या प्रश्नाचे उत्तर मिळवण्यासाठी तो थेट कुरुक्षेत्रावर जाऊन पोहोचतो. हा महाभारताच्या युद्धाचा अठरावा दिवस आहे. या दिवशी पांडव शेवटच्या कौरवाला म्हणजेच दुर्योधनाला शोधताहेत. त्या रणधुमाळीत हा सूत्रधार जाऊन पोहोचतो थेट व्यासांकडे आणि त्यांना प्रश्न विचारू लागतो. तेवढ्यात तिथे आपल्या मेलेल्या सैनिक-पतीचे अवशेष शोधण्यासाठी एक गर्भवती येते. तिला व्यास आणि सूत्रधार सैनिकांपासून लांब

एका सुरक्षित ठिकाणी घेऊन येतात आणि तीही त्यांच्या चर्चेत सहभागी होते.

सहस्रावधी सैनिक जिथे मारले गेले, सर्वत्र रक्तामांसाचा चिखल जिथे पसरलेला आहे, अशा कुरुक्षेत्राच्या पार्श्वभूमीवर ही चर्चा सुरू होते, ज्यात 'युद्ध कशासाठी?' पासून ते 'धर्म म्हणजे काय? नीती-अनीती म्हणजे काय? हिंदू कोण? कायदा म्हणजे काय?' अशा समकालीन महत्त्वाच्या प्रश्नांवर ही चर्चा रंगते.

ही चर्चा म्हणजे हे नाटक - **वारंवार कुरुक्षेत्री येताती मनुष्ये...** पण नाटक निवळ चर्चेत बांधलेले नाही, तर ते तीन काळांत आणि तीन स्तरांवर विस्तारलेले आहे.

यात जसा सूत्रधार-गर्भवती-व्यास संवाद घडतो, तसा तो दुर्योधन, कृष्ण आणि धर्मराज यांच्यातही घडतो. नाटकाच्या शेवटच्या टप्प्यात हा संवाद गर्भवती आणि दुर्योधन यांच्यातही घडतो. एकाअर्थी संवादात सहभागी असणारी ही मंडळी म्हणजे मानवी समाजाच्या रचनेची विविध टोके आहेत असे मला वाटते. त्या अर्थी समाजातील विविध स्तरांचे प्रतिनिधित्वही हे घटक करतात.

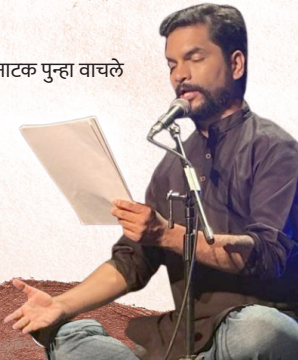
मी तीन काळात म्हणालो ते सरळसरळ भूत, वर्तमान आणि भविष्य याच अर्थाने. त्याअर्थी पाहिले तर हे नाटक एक फॅटसी वाटू शकते. पण यात आजचे प्रश्न अत्यंत वास्तवदर्शी पद्धतीने विचारले गेले असल्याने यात निवळ कल्पनारम्यता किंवा रंजकता नाही. दुसऱ्या बाजूला संगीत-नाटकात असतात तशी, पण त्यांच्यासारखी नसली तरी या नाटकात गाणी आहेत, ज्यातून मांडलेले मुद्दे सार्वकालिक आहेत आणि त्याद्वारे कथावस्तू पुढे सरकायला मदत होते. तीन स्तरांचा उल्लेख केला तो उच्च, मध्यम, सामान्य या अर्थानेही लागू होतो आणि भाषेच्या अलंकारांच्या अंगानेही. सत्ताधीशांची महत्त्वाकांक्षा साध्य व्हावी हे एकमेव ध्येय त्यांना ठाऊक असते. त्याला ते धर्माचे नाव देतात. युद्धेही खेळली जातात ती धर्मस्थापनेसाठीच असे ते म्हणतात. ही सारी चिकित्सा साठे त्यांच्या या नाटकात अत्यंत मार्मिक भाषेत मांडतात. त्यांची भाषा ही आत्ताच्या मराठीसारखी सरळसोट वाक्यरचना असणारी नाही, तर ती किंचित यमकांनी रचलेली आहे. तिला आपसूक एक लय प्राप्त झाली आहे. त्यामुळे वाचताना आपोआप एक गती प्राप्त होते

आणि त्या लयीचा एक स्वतंत्र परिणाम वाचकांवर होतो. आशयाच्या पातळीवर, भाषेच्या पातळीवर, नाटकात बिंबित झालेल्या रूपकात्मकतेच्या पातळीवर असा त्रिस्तरीय परिणाम या नाटकातून घडतो.

माझा या नाटकाशी दोन प्रकारे संबंध आला. जो मला अत्यंत महत्त्वाचा वाटतो.

पहिला म्हणजे, या नाटकाच्या अभिवाचनाचा पहिला प्रयोग जेव्हा झाला तेव्हा मी त्या संचात अभिवाचक म्हणून सहभागी झालो होतो आणि २०२५ साली हे नाटक अभिवाचन स्वरूपात पुन्हा रंगमंचावर आणायचे आम्ही ठरवले तेव्हा या नाट्यवाचनाचे दिग्दर्शन मी करायचे असे ठरले.

या दृष्टीने जेव्हा नाटक पुन्हा वाचले तेव्हा त्यात मांडण्यात आलेले सार्वकालिक प्रश्न मला अधिक भावले, भिडले.

ज्या काळात आम्ही या नाटकाचे प्रयोग करायला सुरुवात केली तेव्हा काही दहशतवादी कारवाया घडून गेल्या होत्या. आजही जगभर हिंसेचे सावट आहेच. सामूहिक तसेच व्यक्तिगत आणि कौटुंबिक पातळीवर वाढलेली हिंसा आणि धार्मिक तेढ अधिक तीव्र होताना पाहायला मिळणे - अशा पृष्ठभूमीवर हे नाटक उभे करणे, ते लोकांपर्यंत पोहोचवणे मला आत्यंतिक गरजेचे वाटले. एकाअर्थी आम्ही हे नाटक सादर करतो म्हणजेच आम्ही आमच्यापरीने हिंसेचा निषेध करतो. धर्माच्या नावाखाली पसरवल्या जाणाऱ्या द्वेषाचा, घडवून आणल्या जाणाऱ्या हत्यांचा निषेध करतो.

आशयदृष्ट्या भावलेले हे नाटक सादर करण्यास तितकेच अवघड आहे, हे तालमीच्या दरम्यान मला जाणवत होते. मुख्य, या नाटकाची भाषा आणि त्यात निर्माण करावा लागणारा नाट्यमय ताण - हे दोन्ही भाग अभिवाचकांना

नीट समजावून सांगणे आणि ते प्रत्यक्षात सादर होणे फारच आव्हानात्मक होते. मात्र सुमारे तीन महिन्यांच्या तालमीमधून, त्या तालमीदरम्यान होणाऱ्या चर्चामधून आम्ही अपेक्षित परिणामाच्या जवळ जाऊ शकलो असे मला वाटते.

खरे महत्त्वाचे आहे ते कसदार लेखन. साठेनी एवढी घट्ट वीण गुंफली आहे की 'दोन अंक' हा एवढा मोठा कालावधी लागत असूनही नाटकाची पकड सुटत नाही. काही ठिकाणी चर्चेत एखादा अत्यंत कळीचा प्रश्न एखादे पात्र उपस्थित करते, तर काही अंतराने प्रत्यक्ष दुर्योधन आणि भीम यांचा एकमेकांशी सामना होतो. त्यातून निर्माण होणारी नाट्यमयता प्रेक्षकांना खिळवून ठेवते.

या नाटकात गर्भवती हे पात्र एक अत्यंत कळीचा प्रश्न व्यासांना विचारते की,

“ते बरोबर असले तर प्रश्न येतो कुठे या सगळ्यात धर्माचा? प्रश्न उरतो तो या राजपुत्रांमध्ये असलेल्या व्यवहाराचा! राज्यावर हक्क कोणाचा याचा. व्यक्तिगत राजकारणाचा. तो त्यांना, ते आत्ता लढताहेत तसंच

एकमेकांत लढून सोडवता आला नसता? हा खेळ इतर असंख्य न मरता मांडता आला नसता? आता सांगा तुम्हीच – का जन्मावे माझ्या बाळाने अशा जगात?”

हे नाटक वाचताना या प्रश्नापाशी येऊन मी थबकलो आणि मला जाणीव झाली की जगभरात अशी बरीच युद्धे कोणा एका-दोघांच्या महत्त्वाकांक्षेपोटी लढली गेली, ज्यात नेहमीच शेकडो, हजारो, लाखो सैनिक मारले गेले. ते मारले गेलेले सैनिक का सहभागी झाले असतील युद्धात?

याचे समर्पक उत्तर उपलब्ध नाही.

युद्ध होऊच नये, हाच त्यावरचा उपाय. युद्ध होऊ नये. माणसे मारली जाऊ नये. विनाश टळावा. समता-बंधुता-न्याय सर्वत्र नांदावा... या उद्देशाने हे नाटक लिहिले गेले आहे, असे मला वाटते. किमान, याविषयी जाणीव तरी निर्माण व्हावी, या हेतूने आम्ही हे नाटक सादर करतो आहोत.

--- अक्षय वाटवे

आयपार आयोजित
कै. कुमार जोशी
नाट्यवाचन स्पर्धा
दिग्दर्शन
प्रथम क्रमांक

आयपार आयोजित
कै. कुमार जोशी
नाट्यवाचन स्पर्धा
सांघिक
प्रथम क्रमांक

आयपार आयोजित
कै. कुमार जोशी
नाट्यवाचन स्पर्धा
वर्षिक अभिनव
प्रथम क्रमांक

लपझप प्रॉडक्शन्स निर्मित
दोन अंकी नाट्यवाचन

वारंवार कुरुक्षेत्री येताती मनुष्ये

लेखक - मकरंद साठे

दिग्दर्शक - अक्षय वाटवे

अभिवाचक

सूत्रधार - स्वानंद ठाकूर

धर्मराज - अजिंक्य म्हाडगूत

गर्भवती - माधवी तोडकर

कृष्ण - अक्षय वाटवे

व्यास - दिलीप जोगळेकर

दुर्योधन - श्रीधर कुलकर्णी

भीम - रुद्र आराध्ये

बलराम - पार्थ भागवत

रंगसूचना - उज्ज्वला बर्वे

गायक - विश्वराज नाईक

हार्मोनियम - शंतनू अभ्यंकर

पार्श्वसंगीत आणि ध्वनीमुद्रण - लपझप स्टुडिओ

ध्वनिसंकेत - वेदांत मोडक

प्रकाश योजना - अभिप्राय कामठे

संगीत - अभिजित पाटसकर

रंगभूषा- निहिरा

मंच व्यवस्था- यश

सहाय्य- तन्वी, अमेय

वारंवार कुरुक्षेत्री येताती मनुष्ये...

मकरंद साठे

पुस्तके खरेदीसाठी खाली दिलेला

QR Code स्कॅन करा.

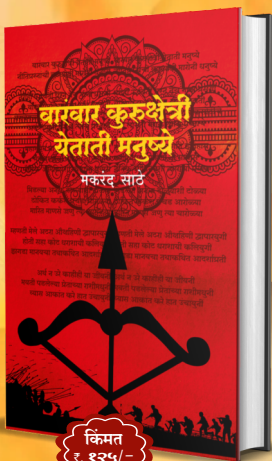
www.popularprakashan.com

<https://shorturl.at/b64fs>

amazon.in

<https://shorturl.at/NIUGF>

सर्व विक्रेत्यांकडेही उपलब्ध!

दास्तान-ए-तुर्की

‘पॉप्युलर प्रकाशन’ हे मागील काही वर्षांपासून उत्तमोत्तम निवडक तुर्की साहित्याचा आणि त्यातही मुख्यत्वे तुर्की कादंबऱ्यांचा मराठी अनुवाद वाचकांकरिता घेऊन येत आहे. अशाच काही मराठी अनुवादित तुर्की कादंबऱ्यांच्या परिचयाची लेखमाला - ‘दास्तान-ए-तुर्की’ - आपण ‘प्रिय रसिक’मध्ये सुरू केलेली आहे. या सर्व कादंबऱ्या विविध बाजाच्या, विषयाच्या, शैलीच्या आणि मुख्य म्हणजे वाचकांना खिळवून ठेवून खऱ्या अर्थाने वाचनानंद देणाऱ्या आहेत. या मालेतील सर्व कादंबऱ्यांचा परिचय प्रवीण कलंत्री हे एक रसिक-वाचक करून देत आहेत.

त्युना किरीमिच्च

मॅडम रॉझला

आणि पेलीन

अनुवाद : अरुणा श्री. दुभाषी

त्युना किरीमिच्च हे आधुनिक तुर्कीचे एक प्रसिद्ध लेखक, गीतकार, कवी आणि संगीतकार आहेत. कविता लिहिण्यापासून आपली कारकीर्द त्यांनी सुरू केली. सर्वसामान्य लोकांच्या आयुष्यातील दुःख, आधुनिक समाजातील स्त्री-पुरुष संबंधांची कोंडी आणि वृद्धपकाळात जीवनात येणारी उदासीनता त्यांच्या लेखनातून प्रगट होते.

तुर्की भाषेतील ड्युलार कालिसीडीर या कादंबरीचे हे मराठी भाषांतर. कुठल्याही प्रकारच्या निवेदनाचा आधार न घेता केवळ संवादांतून उलगडत जाणाऱ्या अत्यंत मनोवेधक, भावनिक आणि विचारप्रवर्तक अशा कथानकातून मानवी नातेसंबंध, भेदभाव आणि स्व-अस्तित्वाचा शोध यांचा सुंदर मेळ यात घातला आहे.

कथेच्या केंद्रस्थानी आहेत रोझेला...! वंशाने सेफार्डीक ज्यू असलेली, वयाची नव्वदी गाठलेली, आयुष्यातील चांगल्या-वाईटांचे अनुभव घेतलेली, मानसिक परिपक्वता असलेली अशी ही वृद्ध स्त्री. आपल्या तरुणपणी तिने नाझींचा अत्याचार सोसला होता. ज्यू लोकांवर लादलेल्या अवास्तव करांमुळे तिच्या वडिलांनी इस्तंबूलला स्थलांतर केलं होतं. तिचे पती नंतर येणार होते, पण युद्ध भडकल्यामुळे नाही येऊ शकले.

... आणि दुसरीकडे इस्तंबूलमधील मुस्लिम धर्माची, जेमतेम विशीतील तरुण, उत्साही आणि स्वप्राळू मुलगी पेलीन. जी स्वतःच्या भविष्याचा मार्ग शोधत आहे.

लहानपणी तिची आई तिच्या प्रियकरासोबत निघून गेली होती. वडिलांनी अडवलं म्हणून ती मुलीला - पेलीनला - सोबत घेऊन जाऊ शकली नाही. त्यानंतर वडिलांनी अनेक स्त्रियांशी संबंध ठेवले. त्यांपैकी एकाही स्त्रीला पेलीनबद्दल सहानुभूती नव्हती. त्यांचा डोळा तिच्या वडिलांच्या पैशांवर होता. मग ती मुद्दाम त्रास देऊ लागली. नैराश्यात दिवसभर स्वतःला कोंडून घेणं, वडिलांसोबत आक्रस्ताळेपणानं वागणं, काही वेळा तर आत्महत्येचं नाटकसुद्धा तिनं केलं. या सगळ्याला वैतागून वडिलांनी तिला शिक्षणासाठी परदेशी पाठवलं. आई-वडिलांच्या अशा वागण्यामुळे की काय ती अत्यंत कठोर मनाची, वास्तववादी विचारांची, बंडखोर झाली आहे. जगण्याकडे तटस्थ नजरेने बघणारी. माझं तुझ्यावर प्रेम आहे असं म्हणणाऱ्या तरुणांचा तिला तिटकारा वाटतो. शारीरिक आकर्षण व्यक्त करण्याचा तो अत्यंत जवळचा परंतु घृणास्पद मार्ग आहे असं तिला वाटतं.

मॅडम रोझेला त्यांचं एकाकीपण टाळण्यासाठी वर्तमानपत्रात जाहिरात देतात. ती जाहिरात पाहून पेलीन

त्यांना सोबतीसाठी त्यांच्याकडे येते. वयाची सहा दशके इस्तंबूलमधे व्यतीत केल्यानंतर युरोपातील एका आधुनिक शहरात राहायला आलेल्या मॅडम रोझेलांना तुर्की भाषेत बोलणारी सोबतीण हवी होती. पेलीन इस्तंबूलमधे लहानची मोठी झालेली होती. इस्तंबूल आणि तुर्की भाषा हा दोघींमधील समान घटक होता. शिवाय दोघीही एकाकीपणा भोगत होत्या. त्यांच्या भेटीतून एक अनोखी मैत्री निर्माण होते, जी कथेला पुढे नेते. या ओघात इतर व्यक्तिरेखा आकार घेतात.

मॅडम रोझेलांचं घरकाम करणारी झेल्टा सहा वर्षांची असताना नाझी छळछावणीत तिला आई-वडिलांचा मृत्यू बघावा लागला होता. या मानसिक धक्क्याने ती मुकी झाली होती. रोझेलाचे प्रोफेसर पती, तिचे कुटुंबीय, नंतरच्या आयुष्यातील काही रंजक तर काही धक्कादायक कहाण्या... पेलीनच्या मनात आईबद्दल काहीसा तिरस्कार आहे. दोन वर्षांच्या मुलीला सोडून प्रियकरासोबत निघून जाणाऱ्या आईबद्दल कोणती वेगळी भावना असणार होती!

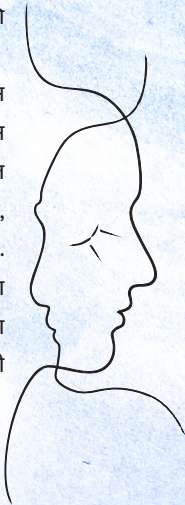
तिच्यावर प्रेम करणारे आणि बहुतेकवेळा तिने तिच्या आईसारखं काही करू नये म्हणून दडपशाही करणारे तिचे वडील, त्यांनी काळजीपोटी तिच्या मागावर नेमलेले गुप्तहेर, तिचा मित्र अशा सगळ्यांच्या एक-एक कहाण्या ज्या हळूहळू उलगडत जातात आणि वाचकाला खिळवून ठेवतात.

रोझेलाच्या भूतकाळातील रहस्ये आणि पेलीनच्या स्वप्नांचा प्रवास यांचा समतोल हा या कादंबरीला अधिक रंजक बनवतो. शिवाय कथानकाच्या ओघात तुर्की संस्कृती आणि परंपरांचे सूक्ष्म चित्रण त्यात येते. विश्वास आणि मानवी नातेसंबंध यांचेही रेखाटन इथे महत्त्वाचे आहे. लेखकाने या दोन पात्रांच्या माध्यमातून तुर्की समाजातील परंपरा, आधुनिकता आणि स्त्रियांच्या स्थानावर भाष्य केले आहे.

कादंबरीची ताकद आहे तिच्या साध्या पण प्रभावी लेखनशैलीत. तुर्कीच्या ग्रामीण आणि शहरी जीवनाचे जिवंत चित्रण यात केले आहे. रोझेला आणि पेलीन

यांच्यातील संवाद अतिशय नैसर्गिक आणि भावनिक आहेत, ज्यामुळे आपोआप त्या आपल्याही भावनांशी जुळल्या जातात. अंतर्मुख करणारी ही कादंबरी वाचकाला विचार करायला भाग पाडते. रोझेला आणि पेलीन यांच्या कथेतून आपण जीवन, प्रेम आणि द्वेषाचाही शोध घेतो.

मॅडम रोझेला आणि पेलीन या सांस्कृतिक सीमांना ओलांडून भारतीय-मराठी मनातही घर करतात याचं सर्वस्वी श्रेय अत्यंत सुरस, प्रवाही, भावस्पर्शी अशा अनुवादाला जातं. तुर्की भाषेतील पात्रांच्या भावभावना व सांस्कृतिक संदर्भ आपल्या अनुवादात अरुणा दुभाषी यांनी अगदी नेमकेपणाने मांडलेले आहेत.

ट्युना किरीमिच्च
मॅडम रोझेला
आणि पेलीन

अनुवाद : अरुणा श्री. दुभाषी

पुस्तके खरेदीसाठी खाली दिलेला
QR Code स्कॅन करा.

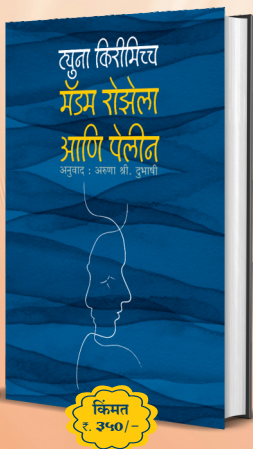

www.popularprakashan.com
<https://shorturl.at/FeC2T>

amazon.in

<https://shorturl.at/4gURp>

सर्व विक्रेत्यांकडेही उपलब्ध !

हे मासिक संपादक, मुद्रक, प्रकाशक हर्ष भटकळ यांनी पॉप्युलर प्रकाशन प्रा. लि. यांचेकरिता
३०१, महालक्ष्मी चेंबर्स, २२, भुलाभाई देसाई रोड, मुंबई ४०० ०२६ येथे प्रसिद्ध केले. संपादक : अस्मिता मोहिते.